

Ivan Fuček

PREZBITERI I VJERNICI

U poznatom katoličkom tjedniku »Il nostro tempo« (Torino, br. 26/1972., str. 5.) bilo je objavljeno pismo što ga je direktoru lista uputila Annie Cagiati u vezi s glasovitim slučajem L. Evely. Isto je pismo kasnije publicirano u »Ministero pastorale« — »Perfice munus« od listopada 1972, str. 566—568. Donosimo tek glavne misli. Evely je glasoviti pisac, koji je kroz 20 godina zadivljavao svojim brojnim asketskim knjigama sve kontinente našeg planeta. Odlične su mu prve knjige, kasnije su sve slabije, do posve izričito kontestatorskih knjiga. Napisao je bezbroj članaka. Dugo se nije znalo za nj, dok se nije pročulo da se oženio, da je uzeo ženu svog najboljeg prijatelja kome je bio učitelj, odgojitelj, duhovni vođa, kome je blagoslovio brak, krstio djecu, posjećivao kuću kroz 20 godina. Vjenčao se tajno, civilno. Njegove knjige i dalje čitaju tisuće kršćana i njegovi su članci u rukama mnogih. Marc de Wisscher, muž i otac rečene obitelji, i sam je bio oduševljen osobom odličnog svećenika Evelyja. Ovaj se, zahvaćen teškom, kako se čulo, »neurosis depressiva«, sklonio u Francusku, odakle bi klandestine dolazio natrag u Belgiju i po dva tjedna ostajao u Marcovoj kući, tražeći strogo da nitko ne zna da se on tu nalazi. Marc je išao prije podne redovito u ured a da ništa nije slutio, kadli jednoga poslijepodneva, dok su sve troje sjedili, kako je to bio običaj kroz 20 godina, Louis i Minou (Marcova žena) reknu Marcu: »Mi se volimo i putujemo zajedno.« U to je doba Evely

Ovo je razmatranje održano na tečaju za duhovnost svećenika u Šibeniku 29. kolovoza 1973. g. Prisutni biskupi i mnogi svećenici zaželjeli su da bude u cijelosti objelodadjeno u *Obnovljenom životu*.

još bio svećenik i pisao je nevjerojatnom žestinom: »Tko se postavi između muža i žene, đavao je.« Nakon toga je prošlo nekoliko godina. Evely je dobio civilni status, Minou rastavu. Tek prije nekoliko mjeseci civilno su se vjenčali. U toj žalosnoj drami Marc još uvijek kaže: »Unatoč svemu što mi je učinio, osjećam da mu želim dobro.« Vjerojatno je Marc, a ne Evely onaj koji iskreno ljubi. Evely je razorio sve: djecu, kojoj je bio duhovni vođa, jer su djeca sada za slobodnu ljubav, pa je jedno od njih i izjavilo: »Ako se mama bolje realizira idući u krevet s jednim svećenikom, ne vidim u tome ništa zla.« Razorio je brak: otišao je sa ženom i majkom, muža je ostavio u stanju vjerskog i moralnog raspadanja: »Ako tako čini moj duhovni učitelj...« Svoje žalosno pismo laikinja Annie Cagiati završava riječima: »Zapravo, čovjek ne može ništa biti, ni kontestator, ni učitelj, ni roditelj, ni svećenik, *ako prije toga ne živi ono što se propovijeda*. To je možda najveća lekcija koju nam poručuje Evely.«

Upravo to: živjeti ono što propovijedamo. To vjernici očekuju od nas svećenika. I zato bismo u ovom našem razmatranju željeli doživjeti svećenika očima vjernika, isključivo onako kako nam ga očitava Koncil u broju 9. PO, koji upravo fotografira osobu prezbitera kamerom vjernika. Uzeli smo isključivo taj vid, koji je i onako preopširan, i nismo mogli zaći u druge korisne i vrijedne vidike odnosa prezbiteri — vjernici. Tako je ovaj prikaz ispit savjesti: koliko mi prezbiteri stvarno svjedočimo vjernicima?

1. Očinsko i učiteljsko služenje (PO 9; 6; 13)

»... svećenici Novoga saveza snagom sakramenta reda u Božjem narodu i za Božji narod izvršavaju izvanredno uzvišenu i potrebnu službu oca i učitelja...« (PO 9) »... kao graditelji zajednice nisu nikad u službi neke ideologije ili neke ljudske stranke, nego kao vjesnici Evanđelja i kao pastiri Crkve, ulažu svoje snage u duhovni rast Kristova Tijela« (PO 6) »... spremni i na najveću žrtvu, slijedeći primjer svećenika koji nisu ni u današnjim vremenima oklijevali dati svoj život (PO 13).

Bez obzira na to ima li ovdje u zadnjem tekstu Koncil pred očima herojske primjere, od kojih nije najneznatnija ljubav blaženog Maksimilijana Kolbea, svećenik ima svojstveni odnos prema ljudima. On je, kao što je rečeno u poslanici Hebrejima, postavljen »na korist ljudima u njihovu odnosu s Bogom« (5, 1). Čitavo se njegovo biće iscrpljuje u službi bližnjega. On ne postoji radi sebe. Njegov život, njegova egzistencija, njegova funkcija, njegov govor, primjer, djela, žrtvovanje, odricanja, patnje — sve je altruistički usmjereno na druge. On je apostol. Misija mu je služiti drugima. On treba sebe kao svećenika i cjelokupno svoje svećeništvo da usmjeri svjesno, radosno i angažirano prema dru-

gome. Ta usmjerenost i angažiranost izvire i crpljena je iz *opće kršćanske ljubavi* prema bližnjemu. Po svećeništvu u svećeniku ta ljubav prima svoje savršenije oblike i odličnije metode negoli u onih koji nisu opečaćeni sakramentalnim pečatom ministerijalnog svećeništva.

Ljudi su oduvijek i bitno snagom svoje prirode upućeni jedni na druge. Žive u istom fizičkom svijetu, krvnim srodstvom spojeni su svojstvima biološkog svijeta, u međuosobnim i u razmjeni objektivnih duhovnih dobara i vrednota — istine, pravde, dobrote — upotpunjuju se i usavršavaju. Napokon, oni su i u osobnim odnosima kao osobna bića »Ja« prema »Ti« na planu riječi i ljubavi. A kao vrhunac međupovezanosti spojeni su jednim te istim Duhom Svetim, koji sve te ljudske slojeve i time uvjetovane sve te međusobne odnose podiže, posvećuje i uzdiže prema gore u božanski život. Tako su, dakle, u posjedu istog Duha Svetog i time uvjetovanog udioništva u božanskom životu ljudi međusobno povezani u jedan jedinstveni veličanstveni organizam, pa su stoga u nenadmašivoj i nedomišljivoj intimnosti upućeni jedni na druge. Ljudima je u dio pala neiskazana mogućnost da Duha Svetoga učine momentom koji ih međusobno otajstveno povezuje.

Time je stvoreno zajedništvo međusobne razmjene u istini koja spašava, koja otkupljuje i pobožanstvenjuje. Time je stvoreno zajedništvo i u međusobnoj dobronamjernosti i dobrohotnosti, razumijevanju i pomaganju — što sve može pogadati spasenje drugog čovjeka ili krajnju jezgru druge osobe, pa se na tim temeljima stvara zajedništvo i promicanje individualnih osoba. To, dakle, jest i to ostaje snažnim i nosivim vrhunaravnim temeljem svećeničkog odnosa prema čovjeku.

Ako je istina, kao što kažu dogmatičari, da prezbiter svoju svećeničku bitnost samo onda istinski posjeduje i izvršava kad on osobno živo vjeruje, kad se iskreno nada i žarko ljubi; kad je on osobno opravdan, znači da živi u milosti, da je svet — onda to u vidu njegova odnosa prema bližnjemu znači da taj njegov odnos mora biti nošen ulivenom mu božanskom krepošću vrhunaravne ljubavi. Upravo ta teologalna vrhunaravna krepost ljubavi u Duhu Svetom čovjeka opravdava i stavlja ga u intiman odnos prema Bogu i prema bližnjemu. Bližnji je onda u Bogu, s Bogom i radi Boga po Bogu stvarno i istinito ljubljen i može da bude ljubljen korjenito, duboko i intimno, kako je to moguće samo po vrhunaravnoj snazi Svete Pneume, koja pobožanstvenjuje, a koju nam je Bog darovao u vrhunaravnom milosnom životu. To su temelji našeg očinskog i učiteljskog služenja bratu čovjeku, našeg prijateljskog i bratskog prilaženja. Nije dovoljna samo filantropija, nego i božanska vrhunaravna ljubav, koja u Duhu Svetom postaje našim vlasništvom, kako bismo u istom Duhu prilazili čovjeku.

Ako je, nadalje, istina što kažu isti dogmatičari, da su, naime, službeno ovlaštenje i službena oprema u našem svećeništvu ontološki i egzistencijalno ono manje i neznatnije u odnosu prema Božjem darivanju samoga sebe nama, a što se sastoji u milosti opravdanja; ako je istina da ne postoji i da ne može postojati nešto usporedivo s tim Božjim

darivanjem nama, nešto više i značajnije od tog darivanja — jer je Božja milost u krajnjoj liniji nestvoreno Božje priopćavanje samoga sebe upućeno opravdanome ili spašenome čovjeku, onda ćemo lako uvidjeti da se sav svećeničko-službeni odnos prema drugom čovjeku može temeljiti jedino na toj vrhunaravnoj ljubavi prema bližnjemu. Koliko god službenih ovlasti dobili od Crkve u vidu čovjeka, one su konačno tu da nas još više ukorijene u istoj vrhunaravnoj ljubavi, koja je životno počelo i motor svakog apostolskog približavanja čovjeku.

Iz toga slijedi troje:

1. Ondje gdje svećenik osobno i angažirano u svom svećeničkom pozivu ne ostvaruje taj najkorjenitiji odnos prema bližnjemu, a koji se odnos sav temelji na Bogu i na njegovu božanskom životu, tamo svećenik ne ispunjava ni opravdane zahtjeve koji su mu kao svećeniku («ut sacerdoti») postavljeni.

2. Iz toga slijedi da unutrašnji svećenikov elan, bliskost prema bližnjemu, osobno vrednovanje drugoga... mora biti obuhvaćeno tim »od srca k srcu« istinske kršćanske ljubavi prema bližnjemu. Stoga s punim uvjerenjem mogu upitati sam sebe: shvaćam li da ja mogu biti svećenik jedino uz uvjet da bližnjega istinski volim, da ga volim ne tek ljudskom ljubavlju građanskih i drugih društvenih međuodnosa, nego da ga volim kao što nam to Bog po svome Duhu Svetom udjeljuje da se čovjek voli?! Taj, dakle, svećenički odnos prema bližnjemu treba da bude nošen vrhunaravnom ljubavlju i treba da do stanovitog stupnja predstavlja specifično savršenstvo te ljubavi, onakvo savršenstvo kakvo je svojstveno prezbiteru, namjesniku Isusa Krista među ljudima i dioniku »pomazanja Duha kojim je sam pomazan« (PO 2).

3. Svećenikova je zadaća, kao i Kristova, da bude spasitelj, da u svom prezbiterском poslanju tematski trajno ostvaruje spas bližnjega, njegovu vrhunaravnu povezanost s Bogom. Moderna pastoralka htjela bi da taj napor bude tolik da svi vjernici jedne kršćanske zajednice kao što je župa trajno žive u milosti posvetnoj. To je tematizacija, kako bi se izrazio K. Rahner, to je izražajnost, to je taj službeni odnos unutrašnje jezgre moje svećeničke ljubavi prema bližnjemu, ukoliko je moj bližnji upravo taj kojega Bog preko mene, Krist putem mene neograničeno ljubi.

Iz rečenoga proizlazi da službena, institucionalna strana našega svećeništva sama za sebe ne karakterizira još dovoljno odnos svećenika prema čovjeku ili prema vjerniku, nego da u odnos svećenika prema ljudima u prvom redu spada stvarna, srdačna, duboka, živa, nesebična i istinska vrhunaravna ljubav upravljena na osobu bližnjega s dužnim poštanjem i poštivanjem drugoga. Pa kad onda Koncil kaže da »snagom sakramenta reda u Božjem narodu i za Božji narod« prezbiteri »izvršuju izvanredno uzvišenu i potrebnu službu oca i učitelja«, onda nas ne želi zavesti na antidonatističko shvaćanje svećeništva »ex opere operato«, nego želi reći da taj »opus operatum« našeg svećeništva prelazi u »opus

operantis« oca i učitelja Božjega naroda uvijek onda kad smo zahvaćeni u sebi aktivnošću i svježinom vrhunaravne ljubavi prema bližnjemu, kako je to vidno iz cjelokupnog dekreta »O službi i životu svećenika«.

2. *Svi smo uvijek učenici (PO 9)*

Daljnja karakteristika odnosa između prezbitera i laika u dekretu je naznačena ovim riječima: »... Svećenici Novoga saveza... ipak su zajedno sa svim vjernicima Gospodinovi učenici, a po milosti Boga, koji ih je pozvao, postadoše dionicima njegova kraljevstva« (PO 9). Tim nas je riječima Koncil upozorio da naša ljubav ne smije u nekoj sumnjivoj vertikali ići s visoka prema dolje, prema bratu čovjeku kao prema nižemu u Crkvi, niti naš autoritet smije biti »tamquam dominantes in cleris« (1 Pt 5, 3).

Rekli smo da svećenik mora u veoma očitom mjeri biti čovjek koji ljubi, koji ne traži sebe. To je, uostalom, našim vjernicima odviše poznata istina, iako joj ne znaju najdublje teološke temelje. Današnji svećenik može svoja službena ovlaštenja ispunjavati uz uvjet da je pronašao kontakt s čovjekom i da je postao ljudski uvjerljiv, da se sam ne stidi pokazati kao onaj koji jednako mora trajno učiti i koji je sam podložan višem zakonu, kome on nije gospodar. Svećenik treba da u drugome pobuđuje dojam: gle, to je čovjek koji ljubi, on je nesebičan, čovjek pun dobrote.

Skloni smo pomisliti da je tako s nama, da smo jednostavni i skromni s drugima, ljudi »puni dobrote«. Ali kako smo često opterećeni u svom svećeničkom životu! Kako se moramo mučno boriti da otkinemo iz svog srca više negoli od nas zahtijeva stroga dužnost, čiju smo dimenziju nerijetko znalački sveli na minimum napora! Stoga se uvijek iznova moramo lojalno upitati: je li naše srce, naša ljubav uistinu prisutna u našem zvanju? Inače smo u našem svećeništvu »mjed što ječi ili cimbal što zveči« (1 Kor 13, 1). Kao vjernici, tako i mi sami treba da danomice novom svježinom budemo spremni iznova puniti svoje duhovne akumulatore.

Samo takvi bit ćemo, nadalje, sposobni da na vlastitim ledima poneseemo patnje drugoga. Današnji je svijet izagnao bol u anonimnost, ne daje joj legitimacije niti propusnice. Umire se po bolnicama neprimjetno. Ne smijemo uznemirivati okolinu svojom boli. Svuda se izvana pokušava njegovati optimizam, a unatoč tome ljudi su u svojoj nutрини uplašeni, ugroženi, nesigurni, patnici, kao oni koji tapkaju po mraku, koji se užasno boje smrti, nesretnici. Često ih susrećemo kako u pogledu braka, zvanja, odnosa prema djeci, odnosa prema rodbini i ostaloj okolini, odnosa prema vlastitom tijelu posjeduju neke od patoloških crta, imaju prerazvijenu osjećajnost, izvanredno su senzibilni s obzirom na trpljenje. Trebalo bi da se nađe netko njima jednak, pred Gospodinom »učenik« kao i oni, ali koji bi im pomogao nositi taj teret, koji bi ih rado

i strpljivo saslušao, koji bi drugarski s njima podijelio njihove patnje. Takav bi morao biti svećenik, rekao je prije nekoliko godina K. Rahner bogoslovima u Innsbrucku. Svećenik bi morao biti netko »komu se čovjek može povjeriti; netko koji vrši svetu ludost ljubavi Božje, koji nosi ne samo svoj teret nego pomaže nositi i teret drugoga; netko tko bi imao mogućnosti uživati, ali ne sudjeluje u očajničkom bolesno-živčanom lovu za novcem, užitkom i drugim uspavljajućim lijekovima protiv nesnosnog životnog razočaranja, nego svojim životom dokazuje da je svojevoljno odricanje iz ljubavi prema Raspetom moguće i da donosi oslobođenje« (K. Rahner, *Knechte Christi*, Herder 1967., 124—125.).

Sve je to veoma teško za nas svećenike koji smo slabi ljudi, pa je opasnost da se zbog vlastite slabosti zatvorimo u se kao nemoćni orlovi podrezanih ili sprženih krila. Ali teško je i onda ako je čovjek upravo zdrav i veselo, ako se raduje što živi i što postizava uspjehe, pa da još onda bude i strpljiv prema onima koji pate, koji se nalaze na drugoj polji svijeta, pa da ih onda ne otpremi na brzinu, nervoznim riječima, baveći se i dalje svojim autom, svojim drugim poslicima. Opasnost je da drugi mora čuti riječ iz naših svećeničkih usta, ne riječ podignuća i ohrabrenja nego riječ poništenja: pa vi ste histerični, vi ste glupi, vi ste ograničeni, vi ste sentimentalni . . .

Da se u takvim okolnostima ne zaboravimo, da bismo uistinu mogli poslušati, da bismo podmetnuli leda pod tuđi križ s ljubavlju, dobrohotnošću i interesom, da bismo mogli dopustiti da nam se po tisuću puta kaže ista jadicovka, ista dosadna tužaljka — to je zaista milost i zasluga u isto vrijeme! Zar nije očito da nekako mora na svijetu postojati netko koji će to sve strpljivo, u strogosti i u disciplini prema samome sebi, uzeti na sebe, bar u tolikim slučajevima? Ne bi li svijet time uistinu postao ljepši i bolji? Svećenik mora biti sunosilac patnje.

I upravo kao takav svećenik može kolosalno vježbati svoj skroman autoritet. Tu smo načeli drugu misao u ovom odsjeku: »svećenikov autoritet«.

3. Skroman pod teretom autoriteta (PO 9)

Tekst dekreta glasi: »Stoga prezbiteri treba da vrše poglavarску službu tako da ne traže svoje, nego ono što pripada Isusu Kristu. Neka s vjernicima laicima rade zajednički i neka se među njima ponašaju po primjeru Učitelja, koji među ljude 'nije došao da mu služe, nego da on služi i da svoj život dadne za otkup mnogih'« (Mt 20, 28). Jasno je svima da odnos svećenika prema drugome čovjeku čini nešto posebno. Nije to isti odnos kao drugih ljudi međusobno. Ipak, obojica treba da ostanu na razini »učenika«, i vjernik i svećenik. Naime, unutar odnosa binoma — svećenik-vjernik — kao dodatni, ali veoma važan moment, iako je taj moment, gledamo li ga ontološki, vrhunaravno i etički podređeni moment, jest taj što u našem svećeništvu postoji speci-

fična misija ili poslanje za bližnjega. Prema tome je i odnos prema njemu posve specifične vrste. »Legationem fungimur«, kaže sv. Pavao (2 Kor 5, 20). Mi smo apostoli, mandatari, »učenci« smo zajedno s njima, ali mi smo u isto vrijeme poslani ljudima po službenoj, autoritativnoj misiji ili poslanju. Time se specificira naša opća kršćanska ljubav, po kojoj mi spas svoga bližnjega zaista i želimo i hoćemo. Ta funkcija služenja u isto je vrijeme autoritativna funkcija: svećenik ne nastupa u svoje ime, on nastupa u Božje ime. On je tu kao Božji poslanik. On naviješta Božju riječ, a ne svoju. On dijeli Božju milost a ne svoju milost. Kad mi tako opravdano naglašavamo Božji autoritet pred ljudima kojima smo poslani, ne smijemo nikad zaboraviti da je taj autoritet ostvariv jedino obostrano u vjeri, drukčije ne može biti niti realno, niti konkretno nazočan; velim, »obostrano u vjeri«.

Odmah nam je jasno da takav autoritet nije usporediv s drugim vrstama autoriteta, bilo osobne, bilo stvarne prirode, koji su inače ljudima poznati. Ta osebnost našeg svećeničkog autoriteta mora se onda očitovati i u specifičnom načinu kako se njime služimo. Vjernik bi morao zamijetiti da sam ja kao vjesnik Božje poruke sâm u svojoj vjerskoj savjesti isto tako i još više vezan nego li onaj od koga se nešto traži. On bi morao zamijetiti da sam ja poslan — »missus« — pa da ne prilazim ljudima ni iz kakva kaprica ili samovolje, iz vlastitih uviđaja ili čak po vlastitoj umišljenosti.

Vjernik koji osjeti i doživi da je ta funkcija svećenikova autoriteta upravljena na njega samoga mora u isto vrijeme osjetiti i doživjeti da svećenik upotrebom tog autoriteta sâm postaje skroman, ponizan, kao da nosi neki teret, budući da se sâm smatra nedostojnim nosiocem te božanske punomoći. Radi se, dakle, o autoritetu druge vrste nego što ga inače poznajemo. Znanstvenik prema neznanstveniku, otac prema malodobnom djetetu, državni autoritet prema građaninu imaju posve drugu identičnost autoriteta i kao nosioci autoriteta nego što je to kod svećenika prema vjernicima. Ta važna okolnost mora doći do izražaja u našem vladanju prema ljudima. Svećenik kao nosilac spasenja ne može biti ravnodušan ni prema jednom čovjeku.

U tom vidu čini nam se nakaznom svaka vrsta klerikalne oholosti, klerikalne samosvijesti, pretjeranog pouzdanja u sama sebe. Koliko je nakazna težnja za vršenjem vlasti nad vjernicima, što se još do danas ponegdje može susresti! Isto tako mi ne možemo više kao u srednjem vijeku amalgamizirati naš svećenički autoritet našom »većom učenošću« i širom naobrazbom, pa je možda i ona riječ »veleučeni« veoma loše pogođena. To je nekad bilo u stanovitom smislu možda neizbježno. Sred-njevjekovni svećenik nije se mogao jednostavno odvojiti od toga, jer je to faktično bilo nemoguće; on je, naime, znao i čitati i pisati, dok, recimo, Karlo Veliki to nije umio.

Nažalost, mnoge takve i slične stvari kao da su sve do danas ostale prisutne u našem sjećanju, mada su prošle tolike generacije. Svećenici nisu više u društvu oni pametniji, oni naobraženiji; štoviše, svećenici nisu

nužno ni oni zreliji, a niti eo ipso oni svetiji, nego treba da se čedno služimo primljenim autoritetom koji nas prema drugim ljudima uskromnjuje i čini poniznima, jer smo svi »Gospodinovi učenici«.

4. *Brat među braćom (PO 9)*

»Prezbiteri su sa svima koji su u krsnom zdencu preporođeni braća među braćom, jer su udovi istog Kristova Tijela, čije je izgrađivanje svima povjereno.« Tim nas riječima isti naš svećenički dekret poziva na bratsko drugarstvo s vjernicima pod teretom iste vjere. Danas se od svećenika na poseban način očekuje da se bez patetike, bez sentimentalnosti, indiskrecije, bez nedostatka poštivanja prema čovjeku osjeća bratskim drugom svih onih koji snose teret vjere. Iz tog titula svećenik osjeća neku simpatiju prema pripadnicima bilo koje vjere, jer smo danas svi nekako pod sličnim teretom i jednako »ugroženi«.

Situacija je naših vjernika takva da ćemo susresti iskreno, samo po sebi razumljivo vjersko osvjedočenje i ondje gdje netko teret i tamu vjere gorko osjeća i doživljava, gotovo kao ugrožavanje vlastite egzistencije. Potpuno vrhunaravno vjerovanje, teološkim rječnikom kazano — najkorjenitija punina ulivene kreposti vjere — i tama vjerovanja, mnoge poteškoće u vjeri, osjećaj napastovanja u vjeri, to su u današnjem vjerniku sve apsolutno spojive veličine. Postoji vjera koja smatra sebe po sebi razumljivom, pa ostale koji ne vjeruju ili koji misle da ne vjeruju ili da ne mogu vjerovati, smatra opakim ljudima ili s njima postupa kao s imbecilima. Takva »stalnost vjere« nipošto nije stalnost i čvrstoća kršćanske, milosno-vrhunaravno ulivene vjere po sebi, nego je, naprotiv, rezultat socioloških uvjeta neke homogene sredine ili rezultat nekog psihološki učvršćenog stava. A takva i slična »stalnost u vjeri« redovito neće imati mnogo veze s pravom stalnošću u vjeri.

Jasno je da nam Božja milost i njegovo vodstvo na temelju našeg podrijetla, naše osobne povijesti, našeg karaktera i naših svojstava, naše sredine dariva vjeru koja se doživljava neugroženo, radosno i sa sigurnošću. Kad je tako, onda treba da smo zahvalni Bogu za dar vjere, da se radujemo tome daru i da nastojimo tom vjerom u dobrom smislu riječi »trgovati«, »dok se ne vrati Gospodar«, da nam ona u našem svećeničkom životu donese obilno ploda. Zbog toga nije ni najmanje potrebno da sebi umjetno naprtimo zabrinutost i teret vjere, kako to danas nerijetko proživljava naš vjernik, osobito mlađa generacija, koja nije izrasla u homogenoj, nego u pluralnoj sredini. Isto tako ne smijemo dopustiti da nam bilo koje okolnosti uskolebaju unutrašnju sigurnost vjere, koja se temelji na milosti Božjoj i na krajnjoj vjernosti čovjekove slobode.

Upravo zbog toga trebali bismo biti uvjereni da mi, kad kao takvi ljudi u svom svećeničkom djelovanju pristupamo drugim ljudima, upravo zbog tereta milosti vjere, koju nam Bog dariva, posjedujemo novu i po-

zitivnu šansu da shvatimo čovjeka današnjice. Mi mu onda možemo poruku o vjeri tako donijeti, tako reći i prikazati da i zabrinuti »ateist«, koji već na neki način zbog mnogostrukosti današnjih znanosti, zbog nesklada metoda, zbog preobilja novih iznašaća koja ljude sve manje uzbuđuju, koji gotovo više ne može pojmiti kako bi svoje ostale duhovne stavove mogao spojiti s tim čudnovatim vjerskim stavom, da takav »ateist« od nas prihvati ono što mu nitko drugi ne može dati.

Budući da to zbog dara vjere koji kao svećenici posjedujemo možemo činiti, smijemo i moramo smoći hrabrosti da postanemo bratskim drugom svoga bližnjega u snošenju tereta tame, teškoća, napastovanja, podsmijeha i poruge, koji danas trajno napadaju i ugrožavaju njegovu vjeru. Zbog toga svećenik treba da je muž pun najuvjerljivijeg iskustva u vjeri.

5. *Svećenik kao promicatelj dostojanstva laika (PO 9)*

»Neka prezbiteri iskreno priznaju i neka promiču dostojanstvo laika i poseban udio što ga laici imaju u poslanju Crkve. Isto tako neka brižno poštuju dužnu slobodu koja svima pripada u građanskome društvu. Treba da laike rado saslušaju i da njihove želje bratski ocjenjuju, priznavajući njihovo iskustvo i mjerodavnost na različitim područjima ljudske djelatnosti da bi tako mogli zajednički s njima razabirati znakove vremena« (PO 9).

Kod svećenika postoji dvostruka pogibelj s obzirom na njihovu funkciju: ili pretjeruju svoju važnost i umanjuju vrijednost ostalih ljudi, ili postaju nesigurni u vrednovanju svoje svećeničke egzistencije; osjećaju se izigrani i kao da ih drugi zapravo ne shvaćaju ozbiljno. Oboje je pogrešno. Nema sumnje da u velikoj drami povijesti svećeniku pripada veoma važna uloga, u nekom smislu odlučujuća uloga. Ali zbog toga nisu svi ostali nevažni niti su sve ostale funkcije zavisne od nas. Svećenik mora prostodušno i iskreno uvidjeti da je on Božji poslanik, da mora u cjelini ljudskog života i ljudske povijesti ispuniti svoju funkciju. On se ni najmanje ne smije osjećati ugroženim ako postoji znanost o kojoj upravo ništa ne razumije, ako postoji umjetnost koju ne može slijediti, ako postoji tisuću ljudskih odnosa i dimenzija u kojima ne može sudjelovati. Svećenička funkcija u krajnjoj liniji odnosi se na pojedinca čovjeka, jer se spasenje čovjeka ne može postizavati osim njegovom slobodom; slobodnim pristankom pojedine osobe. Prirodno je da svećenik vrši funkcije u Crkvi koje se odnose na Crkvu kao zajednicu, ali i te su funkcije usmjerene također na spasenje pojedinca.

Shvaćanje svećeništva kao funkcije koja služi pojedincu čovjeku, kako bi pojedinac postigao svoje individualno spasenje, danas je potrebnije nego ikad prije. Ta je funkcija oduvijek bila i jest takva da je ljudi u svako vrijeme ne prihvaćaju radosno. Postoji u njoj »oportune — importune« (2 Tim 4, 2) u odnosu svećenika prema bližnjemu. Svećenik

mora posvjedočiti istine koje zadavaju bol, razlagati Božji zakon koji može izgledati krut (pomislimo na neke stavke »*Humanae vitae*«!). I u tom svojem nastojanju treba da budemo skromni, da priznamo i pozitivno uvažimo dostojanstvo drugih ljudi, dapače da ih pustimo u njihovoj slobodi da drukčije žive nego smo im mi kazali. »... Ljudska osoba ima pravo na vjersku slobodu. Takva se sloboda sastoji u tome što svi ljudi moraju biti slobodni od pritiska bilo pojedinaca, bilo društvenih skupina, ili bilo koje ljudske vlasti, i to tako da u vjerskoj stvari nitko ne bude primoravan da radi protiv svoje savjesti ni sprečavan da radi po svojoj savjesti, privatno i javno, bilo sam, bilo udružen s drugima, unutar dužnih granica« (DH 2).

Koliko svećenik mora danas biti skroman pred iskustvom mnogih stručnjaka i profesionalaca! U svoje doba govorio je o tome kod nas već A. Trstenjak, a danas mnogi, od kojih nisu najnepoznatiji: J. Laplace, J. Galot, card. M. Pellegrino... Svećenik današnjice mora u širem smislu biti nekako naobražen, a da pri tome ne imitira »stručnjaka za sve«. Od svećenika se očekuje da bude solidno naobražen čovjek, no time što smo položili maturu, studirali teologiju i filozofiju, pa tako stekli »komad« naobrazbe, nismo još uvijek stekli ono što se danas od nas očekuje. Ta naobrazba treba da bude više humana, općenitija, mora biti združena zanimanjem za one stvari koje današnjeg čovjeka posebno privlače. Jasno je da niti možemo, niti moramo sve znati. Nije moguće da onako usput budemo još i atomski fizičari, psiholozi, paleontolozi, sociolozi, stručnjaci u književnosti, filmu, u sredstvima društvenog pripćavanja i političari. »Ali ponekad bi bilo pametnije da poneki od nas čita novine ili da se zadubi u kakav roman nego da igra karte« (K. Rahnner). Nadalje, naša naobrazba ne smije biti samo naobrazba glave, nego treba da formira čitavog, pa i emotivnog čovjeka, u punoj skromnosti prema svim stručnjacima, s kojima ćemo nastojati što je moguće bolje surađivati na dobro Božjega naroda. Uzmimo danas stručnjake u alkoholizmu, u dubinskoj psihologiji, psihijatriji, medicini, od kojih možemo veoma mnogo naučiti i koji nam mogu u našoj pastoralnoj praksi mnogo pomoći. Sami sebi nismo više dostatni da ni izdaleka svladamo one pastoralne zadatke, koji su pred nama.

Treba da zajednički s laicima tražimo, jer kršćanstvo, da se paradoksalno izrazimo, nije vjera koja rješava sve zagonetke svijeta, nego je vjera koja čovjeku u Božjoj milosti daje *hrabrost*. Napokon, sve što čovjeku možemo reći jest: klekni sa mnom zajedno, pokloni se neshvatljivom Bogu i vjeruj da je on vječna ljubav. Kao takav on nam se zasljedočio u tami ovoga svijeta u Isusu Kristu. U našem svećeničkom životu mi ćemo morati toliko puta doživjeti i sebi reći: ja ništa ne znam, ja doživljavam svoju ograničenost, ja nosim križ. Mi klečimo s laicima zajedno pred neshvatljivom Božjom Tajnom. U tisuću pitanja mi smo posve nemoćni. Recimo da američki predsjednik upita katoličkog teologa moralke: što da učinim s atomskim bombama — što bi taj zapravo mogao odgovoriti? — Ali tako odgovoriti da bi i trag bilo kakvog pri-

govora u savjesti i posljednja problematika u tom pogledu bila riješena? Takav teolog ne bi mogao odgovoriti ništa! Naša su moralna načela veličanstvena, ona su za svijet milost Božja, ali to ne mijenja ništa na stvari da teolog moralke, da svećenik, obdaren Božjom istinom i u tom svjetlu, i dalje tapka u mraku, mučno se probija kroz život, mora se odvažiti na sve moguće radi Krista, ali ne zna kakav će biti ishod.

6. Sve privoditi »k jedinstvu ljubavi« (PO 9)

Prezbiteri imaju dužnost, kaže Koncil, ispitivati »duhove jesu li od Boga« i »osjetilom vjere nastojati otkriti mnogovrsne milosne darove laika — charismata laicorum multiformia — i one neznatne i značajnije, pa neka ih radosno priznaju i pomnjivo njeguju«. Taj bi tekst trebalo spojiti s tekstom u LG 12. Očito je da su veliki pokretači, veliki crkveni oci i učitelji, veliki teolozi i pastoralni radnici bili gotovo redovito karizmatičke osobe. Je li potrebno spominjati Augustina za svoje doba, Jeronima ili Bazilija, Leona ili Grgura Velikog, Krizostoma ili Atanazija? No nisu li bili karizmatički i Ozanam, Lo-pa-hong, naš Merz ili Marica Stanković? Koncil nas želi upozoriti da Duh i njegovi darovi nisu nikakva isključiva baština »duhovnih osoba« (svećenika, redovnika i sestara). Koncil želi osvijetliti naše shvaćanje misterija cjelokupnog Božjeg naroda. A taj je misterij uvijek svjež, božanski originalan, kao što je uvijek svjež i originalna prilagođena staležima, službama i poslovima nastanjenost Duha Svetoga u Kristovim sljedbenicima.

Značajno je na što nas Koncil ovdje upozorava: »Među ostalim Božjim darovima, koji se obilato nalaze kod vjernika, posebne su brige vrijedni oni koji mnoge privlače na viši duhovni život.« Upravo stoga svećenik mnogo više nego prije mora biti »mistagog« osobne pobožnosti. U ispovjedaonici, u privatnom razgovoru, pri poučavanju, mora danas svećenik više nego ikada prije poraditi na tome da u pojedincima pobudi osobnu pobožnost, da im otvori osobne putove kreposti i savršenstva. Takav će kršćanin po nama prezbiterima malo-pomalo, možda nakon dugih razgovora, na individualan način shvatiti kršćanstvo kao posve neočekivanu milost. On će se čak ožalostiti što drugima u njegovoj okolini nije udijeljena prividno slična milost, ali on mora shvatiti da sam treba da je takav, iznutra revan kršćanin, kako ga nekršćanstvo i sekularizam njegove okoline ne bi ugrozili u njegovoj vjeri. Pri tome je svećenik posrednik koji treba svakog pojedinog vjernika da upućuje u savim osobnu pobožnost i duhovnost. Iz toga, naravno, proizlazi za našu vlastitu svećeničku egzistenciju da mi danas manje nego prije možemo i smijemo biti »vjerski činovnici«, »crkveni funkcionari« nekog crkvenog pogona. Lakše je dijeliti sakramente negoli na taj način osobno voditi pojedince. A krug tih pojedinaca trebalo bi da se trajno proširuje.

Dalje govori Koncil o tome da se laicima »podjeljuju dužnosti na službu Crkve«, s povjerenjem, ostavljajući im slobodu i prostor djelo-

vanja. »Neka ih, štoviše, na zgodan način pozivaju da se i sami od sebe dadu na posao.« U direktoriju »De pastoralibus ministerio episcoporum«, među ostalim, u br. 179 (o strukturama župe) čitamo da laici treba da uđu u pastoralno vijeće i da »upravljaju apostolska djela koja su njima vlastita«. A u br. 208 direktorij kaže da je akcija laika unutar crkvenih zajednica toliko potrebna »ut si desit, ipse pastorum apostolatus plenum suum effectum assequi plerumque nequeat« (ukoliko bi uzmanjkala, sam apostolat pastira ne bi mogao postići svoj potpuni učinak).

Kad već govorimo o privođenju k jedinstvu ljubavi, sjetimo se i one opomene Koncila dane prezbiterima, da im je nastojati da »različita mišljenja usklađuju tako da se u zajednici vjernika nitko ne osjeti tuđincem«. U progresističko-konzervativnoj polarizaciji mišljenja i stavova, svećenik bi trebao da trijezno dopušta da i drugi duhovi u Crkvi dođu do izražaja, a ne samo on i njegovi istomišljenici. Kruhoborstvo i umišljenost: da se sve dobro nalazi samo u ovoj ili u onoj dijecezi, u ovom ili u onom redu, u ovoj ili u onoj svećeničkoj ili laičkoj skupini, pa ako se i negdje drugdje još nađe da je to sve pozajmljeno, kopirano i slično, takvi bi stavovi zaista bili ograničeni, netočni, pogrešni i bez ljubavi, s ekleziološkog vidika vrijedni osude.

U tom smislu, kaže dekret dalje, prezbiteri treba da su »odvažni pobornici istine, da vjernike ne raznosi svaki vjetar nauke«.

Napokon nam Koncil u istom broju PO 9 stavlja pred oči raznolike skupine vjernika oko kojih bismo se danas morali napose truditi. A direktorij biskupa najprije općenito nabraja takve skupine riječima: »Takvi su bez sumnje siromašni, bolesnici, starci, mladež, radnici, seljaci, zatvorenici, oni koji njeguju znanost i umjetnost, migranti, obitelji koje se sklapaju ili su se tek sklopile itd.« (br. 153). Zatim isti direktorij opširno upućuje što da biskupi poduzmu s mladeži (br. 154), s radnicima i seljacima (br. 155), s migrantima i turistima (br. 156), s onim vjernicima koji otpadoše od kršćanskog života (157) — gdje se govori i o pučkim misijama, o sjedištima stalnog istraživanja situacije, o novinama i časopisima za njih, o knjigama i znanstvenim komentarima vjere, o privatnim razgovorima. Posebno se u ekumenskom smislu govori o odijeljenoj braći (158), o pripadnicima nekršćanskih religija (159), o onima koji sebe deklariraju kao ateisti ili su upali pod utjecaj sekularizacije (160), zatim se prilično opširno govori o pastirskoj brizi u velikim gradovima (161). Sve su te norme upravljene biskupima, a čini se kao da su gotovo izvađene i razrađene iz koncilskih zahtjeva koncizno izraženih u mnogim dokumentima. Nije nam moguće, i bilo bi izvan okvira ovako sumarno postavljenog razmatranja na br. 9 PO, ulaziti u pojedinosti i komentirati pojedina poglavlja dotičnog direktorija. To je zadaća posebne studije.

No iz svega nam je očito da u toj i takvoj situaciji mi svećenici moramo raditi kao potpuno Božji ljudi. Iako smo mi Crkva māsá, to je ipak istina da se danas moramo boriti za svakog pojedinog čovjeka, moramo pokušavati da ga učinimo kršćaninom u okviru takve sekularizirane i sekularističke situacije, da iz njega oblikujemo čovjeka koji će

unatoč liberalnoj, ateističkoj, skeptičkoj, nerijetko i ciničkoj sredini radošno vjerovati! Svaki takav pojedinac, kojeg smo na taj način privodili i priveli Kristu, bit će kao blagoslov našeg svećeničkog života. Takav stav danas nužno spada na svećenički etos, koji nam je toliko potreban — inače nas uvijek prati utisak kao da se mučno borimo protiv desakralizacije koja neodoljivo napreduje. Svećenik će uvijek biti pastir stada. On će uvijek biti nadstojnik zajednice, ali nije potrebno da ta zajednica bude osobito velika. Zbog toga je svećenik apostol individualne sudbine. Samo onaj tko ima hrabrost da to bude, taj je danas za svećenika!

7. Primjer neporočnog svećeničkog života

U jednoj konferenciji kard. G. Garrone navodi primjer Arškog Župnika, pa počinje ovako: »Uvjeti svećeništva mogu danas biti veoma teški. Prilagođivanje može također tražiti žrtve i promjene, možda značajne u liku svećenika. Te će promjene vrijediti samo onda ako istodobno i neodjeljivo krenu od vjernosti vječnoj misli svećenika i stvarnoj situaciji u kojoj se svećenik nalazi kao apostol. Treba utkati u povijesnu stvarnost princip koji nije ni nov ni star, a koji nam dolazi od Boga. Tajna budućnosti pronaći će se u ponovnom otkriću tradicionalnog lika u novijoj stvarnosti.

U životu i u službi Arškog Župnika bilo je nešto apsolutno vrijedno, neovisno od vremena, nešto što je bilo duša života i službe svetog svećenika . . . Ljubiti Isusa Krista! Slike su nas navikle na to lice svećenika seljaka, raščupanog, duboko izdubljenih crta, a ipak, tajnovito uljepšanog napetošću čitava bića, čitava života sabrana u onom licu, u onim očima . . . Prema čemu napinjanje? Napinjanje prema kome? Arški Župnik nam ne dopušta izbor odgovora. Prema Hostiji, koju on gleda, prema raspetom Kristu, darovanom, prisutnom.

Zamalo na propovjedaonici, a da to i ne zna, i bez prikrivanja, otkrit će tajnu svoje molitve. Slušajte ga dok govori o Isusu Kristu. To govori njegovo srce. To je njegova vjera, koja se širi u ljubav. To je ono što smo došli od njega tražiti, a da to nismo rekli ni samima sebi.

Ovaj svećenik vjeruje u Isusa Krista, ljubi Ga, kao kasnije otac de Foucauld, i ljudi koji trebaju Isusa Krista, ne varaju se: taj svećenik poznaje njihov put . . . On nam ga može pokazati! On živi s njim, zadržava se s njime, bilo onda kad je sam, bilo onda kad se nalazi nasuprot grijehu, ili kad govori. Nema tu ravnodušnosti čovjeka koji izgovara lekciju, niti oklijevanja onoga koji nije dobro naučio lekciju. On ne zna jednu lekciju, on istinski ljubi Isusa Krista. Ne može a da ne govori o njemu.

I zato je sve ono što se odnosi na Isusa Krista njemu tako blisko, tako intimno: Djevica, sveti. I zato se sve ono zbog čega se bori Isus Krist nalazi u njemu založeno u jedinstvenoj nepomirljivoj borbi, jedva

shvatljivoj našim mekušnostima i našim mlitavostima. I zato je za njega Euharistija obnovljena svečanost bez kraja; Hostija blago, kao za oca de Foucaulda: prisutnost i lik njegova Gospodina, datih istodobno.

Ali kako sačuvati tu radost za samog sebe? Kako se pomiriti s time da mnogi ljudi ne znaju za nju, da je Isus Krist toliko nepoznat? Kako sjesti za taj pripremljeni stol oko kojega ostaju mnoga prazna mjesta? Kako dopustiti da Isusov neprijatelj nastavi u sjeni svoje zločinačko djelo i ne prisiliti ga na borbu bilo uz koju cijenu?

Nanovo privesti duše Isusu Kristu! To je stvar koja ne može čekati, koja se ne može odgoditi. Duša koja se gubi, čovjek koji se ne obraća, grešnik kojega đavao drži u ropstvu, to je nepodnošljiva patnja, koja nadahnjuje sve smjelosti, koja ulijeva sve odvažnosti. Sve je to vrlo jednostavno, sve bi se to lako činilo našim duhovima, previše zbrkanima novom problematikom, neuspjesima, ili žrtvama zaraza... Danas bi se mogla odbiti formulacija prividno tako pregledna svećeničkom revnošću. Ali ta formulacija ne može zastarjeti. Ostaje. Odbiti je — znači osuditi se.

Postoje danas, sigurno, drugi izgledi pastoralnog rada. Ali taj je u temeljima. Ne može niti privremeno ostati u sjeni. To je onaj Arškog Župnika, a prije svega to je onaj Evanđelja. Za njega nema ni odgode, ni izmjene, ni mogućeg brisanja. Ali kako tamo stići? ... Koliko se tiče svetoga župnika, on je svim svojim snagama jednostavno vjerovao svim sredstvima koja su mu dana. Time je započeo. I odatle mu je sve stiglo. Tko bi mogao pomisliti da je tajnu svoga izvanrednog uspjeha našao u samome sebi? Tko bi mogao posumnjati da je nije našao u ovim Misterijima, kojih je on bio, (a to mu je jamčila njegova vjera) djelatelj i koje mu je povjerio biskup? Našao ju je u onoj Božjoj Riječi koje je on u tom trenutku bio glasnik, poslije mnogih drugih.

Crkva ga je učinila svećenikom; on je pripremao Euharistiju, pripremao je »Kruh duša«, otimajući ih od Sotone, učitelja gordosti i nečistoće. On je u to vjerovao.

Crkva mu je povjerila svoju Tradiciju, ono što ona vjeruje, ono što ona naučava dvadeset stoljeća, ono što je pronalazio u svom katekizmu i k tome u drugim spisima svetih i u svima onima koji su prije njega i bolje od njega, mislio je, propovijedali Riječ Božju. U sve to on je vjerovao.

A njegova vjera dopuštala mu je da iz toga, prema obećanju Evanđelja, izvlači nečuvena čudesa. U svemu tome bio je u dubini zauzet, a njegovo je svećeništvo činilo od njega drugog Krista, rassetog s njegovim Učiteljem; njegovo je isto tijelo služilo, prinošenjem uspješne žrtve, kao sredstvo za spas duša. S propovjedaonice na oltar, od oltara u ispovjedaonicu. Drugoga puta nije znao.

To je bilo stotinu godina unatrag! Svijet se mogao izmijeniti, svećeništvo se nije izmijenilo!»

Tako završava ovaj nagovor kard. G. Garrone. (Usp. A. V., *Teologia del rinnovamento*, Cittadella ed., Assisi, str. 330 sl.).

Zadnja misao u 9. broju PO odnosi se na vjernike koji bi morali svoje svećenike pratiti sinovskom ljubavlju, sudjelujući u njihovim brigama, pomažući im molitvom i djelima da bi lakše mogli svladati teškoće i da bi plodonosnije ispunjavali svoje dužnosti. Sve će to vjernicima biti veoma lako, pod jednim uvjetom, ako u nama svojim pastirima susretnu lik svećenika, sličan liku Župnika iz Arsa, lik čovjeka zaljubljena u Isusa Krista, koji čitavim bićem i živi ono što propovijeda!

S u m m a r i u m

De habitudine presbyteros inter et laicos

Agitur de relatione presbyteros inter et laicos iuxta PO 9: intuendi presbyteri oculis fidelium qui scrutantur authenticum illorum testimonium.

1. Presbyter est pater et magister populi Dei non primarie ex ipsa institutionalitate presbyterali, seu »ex opere operato«, verum »ex opere operantis« animatus zelo caritatis supernaturalis.

2. Ipse, quamvis magister, semper tamen remanet discipulus inter discipulos fratres laicos et, dum portat onera aliorum, continuo legi subiectus est.

3. Receptam auctoritatem exercet modeste, cum perspiciat laicos tantis dotibus professionalibus ornatos.

4. Fratrem se gerit cum fratribus sub iugo fidei cui hodierno tempore undequaque saecularizatio minatur deponens.

5. Dum inservit singillatim unicuique homini, ipse tantis problematibus nondum solutis haud raro obruitur.

6. Dum omnes ad unitatem caritatis conducit, non est functionarius religionis sed potius mystagogus devotionis personalis uniuscuiusque fidelium.

7. Presbyter idealis fit contemplando constanter illibatam sanctitatis exemplum in praecellenti figura S. Ioannis-Mariae Vianney parochi.

Fideles laici suos presbyteros exoptant viros inamoratos et imbutos persona Iesu Christi, de quo omne presbyterium vere authenticum.